

Povzetki

(Summaries in Slovenian Language)

1. Vpliv digitalizacije na javno upravo, gospodarski razvoj in blaginjo v državah EU

Androniceanu Armenia, Georgescu Irina, Sabie Oana-Matilda

Namen: V zadnjih letih je digitalizacija gonilo sprememb pri ustvarjanju delovnih mest in povečevanju gospodarske rasti, vendar v vseh državah in panogah ne poteka enakomerno. Prispevek izpostavlja dejavnike, ki vplivajo na gospodarski razvoj in blaginjo v državah EU. Njegov namen je prikazati razvoj držav EU z vidika digitalne preobrazbe ter kako so drugi kazalniki, kot so e-uprava, indeks človekovega razvoja, produktivnost dela in gospodarska rast, vplivali na blaginjo v državah EU v obdobju 2019–2021.

Zasnova/Metodologija/Pristop: Podatki temeljijo na 15 numeričnih kazalnikih, pridobljenih iz podatkovnih zbirk Eurostata in Svetovne banke. Uporabljen je analiza glavnih komponent in analiza po metodi razvrščanja v skupine.

Ugotovitve in vpliv v praksi: Glavni rezultati raziskave kažejo, da v prvi dimenziji, imenovani vpliv inovacij na blaginjo, prevladujejo e-uprava, delež strokovnjakov za IKT, uporaba interneta med posamezniki, indeks človekovega razvoja, indeks digitalizacije, kazalnik sreče, človeški kapital in vključevanje digitalne tehnologije. Za drugo dimenzijo so značilni državni izdatki in produktivnost. V tretji dimenziji prevladuje stopnja rasti BDP. S prvimi tremi glavnimi komponentami je pojasnjenih 77,67 % celotne variance.

Izvirnost: Z algoritmom za razvrščanje v skupine K-Means so bili določene štiri skupine. Na prvem mestu je skupina št. 1, ki vključuje tri nordijske države, sledita skupina št. 3 z razvitimi državami in skupina št. 4 z gospodarstvi v vzponu.

Ključne besede: javna uprava, digitalizacija, gospodarska rast, blaginja

2. Pomen prosocialnih vrednot za delovno motivacijo zaposlenih v javnem in zasebnem sektorju

Eglé Vaidelyté, Vaidas Morkevičius, Eglé Butkevičienė, Michiel S. de Vries

Namen: Prispevek predlaga alternativo za merjenje pomena prosocialnih vrednot za delovno motivacijo zaposlenih v javnem in zasebnem sektorju. Doseganje raziskave pomen vrednot merijo tako, da jih obravnavajo kot samostojne vrednote ali pa uporabljajo faktorski poskus, kjer zaposlene sprašujejo, ali se zavzemajo za določeno vrednoto ali ne.

Zasnova/Metodologija/Pristop: Na podlagi psihološke teorije o vrednotah in motivaciji prispevek predlaga, da bi bilo za oceno stopnje prevlade prosocialnih vrednot najprimerneje meriti pomen prosocialnih vrednot glede na ostale motivacijske dejavnike v vrednostnem sistemu.

Ugotovitve: Uporaba takšnega merila v longitudinalni in mednarodni primerjalni analizi je pokazala, da se zaradi razlik v pomenu prosocialnih vrednot zaposleni v javnem in zasebnem sektorju veliko bolj razlikujejo kot doslej navedeno v literaturi. Ta ugotovitev drži tudi, če v raziskovalni model vključimo naravo delovnega mesta, značilnosti posameznika in družbene značilnosti, kot sta BDP na prebivalca in prevlada individualizma nad kolektivismom.

Pomen: Raziskava tudi kaže, da so razlike med zaposlenimi, ki jih motivirajo notranji, zunanji in prosocialni dejavniki, relativne, saj skoraj vsi zaposleni – ne glede na to, kje delajo – kot najpomembnejša motivacijska dejavnika pri delu navajajo varnost zaposlitve in zanimivo delo.

Ključne besede: prosocialne vrednote, delovna motivacija, primerjalna analiza, Mednarodna splošna družboslovna anketa (ISSP)

3. Pregled literature o dejavnikih, ki vplivajo na stroške izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative in produktivnost podjetij

Lenart Milan Lah, Žiga Kotnik

Namen: Namen prispevka je s pomočjo pregleda literature opredeliti potencialne dejavnike, ki vplivajo na relativno višino stroškov izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative, in predlagati konceptualni celostni model posrednega vpliva teh dejavnikov na produktivnost podjetij. V literaturi je bila povezava med stroški izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative in produktivnostjo podjetij preverjena v okviru tako imenovane Porterjeve hipoteze.

Zasnova/Metodologija/Pristop: V prispevku sta uporabljeni metodi integrativnega pregleda znanstvene literature in kvalitativne raziskave s študijo dokumentov.

Ugotovitve: Rezultati ponujajo več ključnih ugotovitev. Prvič, ugotovljene potencialne dejavnike lahko razdelimo na dve glavni kategoriji, in sicer na notranje dejavnike (velikost, sektor, starost, okoljska ozaveščenost itd.) in zunanje dejavnike (ustreznost okoljskih predpisov za podjetja, spodbujevalni ukrepi na okoljskem področju, kakovost institucij itd.). In drugič, obsežna navedba stroškov izpolnjevanja obveznosti v okviru kazalnikov strogosti okoljske regulative nakazuje, da lahko relativna višina omenjenih stroškov pomembno vpliva na produktivnost podjetij.

Vpliv v praksi: Opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na višino stroškov izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative, snovalcem politik nudi dragocen vpogled v izvajanje okoljskih predpisov in njihovo večjo učinkovitost, na ra-

čun katere pa ti ne smejo predstavljati prevelikega bremena za nekatere vrste podjetij.

Izvirnost/Pomen: Iz pregleda literature o stroških izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative izhaja, da doslej še nobena študija ni celovito obravnavala vseh možnih dejavnikov, ki vplivajo na relativno višino teh stroškov za podjetja.

Ključne besede: stroški izpolnjevanja obveznosti iz okoljske regulative, okoljska regulativa, produktivnost, Porterjeva hipoteza, digitalna zrelost

4. Izboljšanje transparentnosti proračunskega procesa za učinkovito in trajnostno upravljanje

Tatjana Stanimirovič

Namen: Koncept trajnostnega razvoja predvideva vključevanje državljanov v proračunski proces. Pandemija covid-19 in njene posledice so pomen udeležbe državljanov še dodatno potrdile, zato je namen prispevka oceniti stopnjo zanimanja za proračunska vprašanja in razloge za stagnacijo na področju transparentnosti proračunskega procesa v Sloveniji, ki jo Sloveniji pripisuje raziskava Open Budget Index (OBI).

Zasnova/Methodologija/Pristop: Študija temelji na kombinaciji namiznega raziskovanja in ankete, izvedene med zaposlenimi, ki se v organizacijah javnega sektorja neposredno ali posredno ukvarjajo z vprašanji javnih financ. Statistična analiza temelji na 251 v celoti izpolnjenih anketah.

Ugotovitve: Rezultati potrjujejo pomanjkanje politične volje kot glavno oviro za stagnacijo na področju transparentnosti proračunskega procesa v zadnjih letih. Večje kot je med anketiranci zanimanje za transparentnost proračuna, večja je verjetnost, da politično voljo prepoznajo kot pomembno oviro.

Akademski prispevek k znanstvenem področju: Ugotovitve članka prispevajo k izločitvi in morebitnemu nadaljnjemu razvoju dejavnikov, ki vplivajo na transparentnost državnega proračuna.

Izvirnost: Članek je pionirski poskus proučevanja transparentnosti državnega proračuna v Sloveniji, rezultati pa so primerljivi z drugimi državami EU.

Ključne besede: transparentnost, proračun, odgovornost, ovire

5. Napredek na področju preglednosti in pravice do dostopa do informacij na češkem – razvoj v razlagi spornih zakonskih določb

Jana Janderová

Namen: Članek obravnava razvoj preglednosti v okviru češke javne uprave od devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje. Preglednost, ki je subtilno prepletena z odgovornostjo, spodbuja demokracijo in prispeva k preprečevanju zlorab

ali drugih oblik nezakonitega ravnanja s strani oblasti. Pravico do dostopa do informacij je treba zato razlagati dovolj široko, hkrati pa je treba spoštovati tudi druge pravice, kot sta zasebnost ali poslovna skrivnost. Članek pojasnjuje ravnovesje med omenjenimi pravicami, doseženo skozi dolgoletno sodno prakso, analizira napredek v stališčih sodišč in posledične izboljšave v upravnih praksi ter proučuje razmerje med pravico do obveščenosti in odgovornostjo.

Zasnova/metodologija/pristop: Avtorica proučuje ključne določbe Zakona o prostem dostopu do informacij. Na podlagi analize razlag čiškega vrhovnega upravnega sodišča in čiškega ustavnega sodišča glede najbolj spornih vprašanj – npr. katere javne institucije so zavezanci, izjeme od obveznosti posredovanja informacij, pravna sredstva in plačila za zapleteno iskanje podatkov – članek prikazuje razvoj v zadnjih 23 letih ter opredeljuje povezavo med rezultati analize, tj. potrjenim napredkom, in odgovornostjo upravnih organov, ki naj bi, teoretično, iz njega izhajala.

Ugotovitve: Sodna praksa glede razlage posameznih zakonskih določb je precej naklonjena širokemu dostopu do informacij ter omejuje izjeme in druge ovire. Vendar pa avtorica ugotavlja, da je za poln izkoristek vseh pridobitev na področju prostega dostopa do informacij, ki jih je prinesla skrbno argumentirana sodna praksa in poznejše izboljšave pristopa z zavezanci, pozornost treba posvetiti tudi posledični odgovornosti.

Akademski prispevek k znanstvenem področju: Študija z obravnavo praktične uporabe zakonov na področju preglednosti prispeva k upravni znanosti ter prikazuje pomen dovolj široke razlage pravice do dostopa do informacij, da lahko uravnoteži druge pravice, kot je npr. pravica do zasebnosti. Prispevek s tem zagotavlja izhodišče za nadaljnje raziskave posledične odgovornosti.

Izvirnost/pomen/vrednost: Članek ponuja pregled razvoja sodne prakse glede razlage spornih zakonskih določb. Opredeljene so vrzeli med napredkom pri izvajanju načela preglednosti in iz njega (teoretično) izhajajoče odgovornosti.

Ključne besede: dostop do informacij, dobro upravljanje, človekove pravice, odprtost, preglednost, pravna država

6. Poenostavitev in elektronizacija upravnih postopkov v državah višegrajske skupine – sociološki in pravni pristop

Beniamin Rozczyński

Namen: Namen raziskave je bil proučiti sociološka vprašanja, povezana z biografsko izkušnjo udeleženca v upravnem postopku v državah Višegrajske skupine (dojemanje organov javne uprave in njihove organizacije, trenutne zahteve javnosti na področju delovanja javne uprave, zagotavljanje ustreznih materialnih in nematerialnih orodij za uradnike). Sekundarni cilj raziskave je bil opredeliti naravo, pomen, posledice in obliko celovite posodobitve obstoječih poenostavitev upravnega postopka (avtor razume pojem poenostavitve upravnega postopka kot »od splošnega upravnega postopka ločen upravni postopek, za

katerega je značilna poenostavitev splošnih normativnih rešitev«). Ker pojem »elektronizacija upravnega postopka« ne vključuje v celoti pojma »poenostavitev upravnega postopka«, se je raziskava nanašala na dve medsebojno dopolnjujoči se področji upravnega postopka (razmerja med njima, tudi z določitvijo skupnih in ločenih korakov elektronizacije upravnega postopka, npr. v okviru vodenja in izdajanja spisov v elektronski obliki). Predstavljene so bile tudi rešitve v okviru poenostavitve in elektronizacije upravnih postopkov v državah skupine V4, in sicer v institucionalnem, subjektivnem in objektivnem smislu.

Zasnova/metodologija/pristop: Za uresničitev raziskovalnih predpostavk je bila uporabljena metoda analize domačih in tujih pravnih besedil (splošna pravna ureditev upravnega postopka, ki jo predstavljajo zakoni o upravnem postopku in predpisi, povezani s covidom-19, v državah skupine V4). Empirična raziskava z uporabo socioloških raziskovalnih metod je bila opravljena v povezavi z analizo trenutno izvedenih poenostavitev [avtor v prispevku uporablja tako kvalitativne metode – individualne poglobljene intervjuje z odraslimi prebivalci z biografsko izkušnjo udeleženca upravnega postopka (20 odraslih – po 5 iz vsake države iz skupine V4) kot kvantitativne metode – spletne ankete z udeleženci upravnega postopka (120 odraslih – po 30 iz vsake države iz skupine V4)]. Z uporabo statistične metode je bila učinkoviteje prikazana učinkovitost obstoječega upravnega postopka in podan odgovor na vprašanja o upravičenosti razvoja ideje o upravni poenostavitvi.

Ugotovitve: Analiza je pokazala, da v državah V4 o naprednem razvoju upravnega postopka še ni mogoče govoriti. Zamujanje javne uprave pri uporabi rešitev za poenostavitev upravnega postopka je predvsem posledica nejasnih predpisov in potrebnih finančnih izdatkov. Navedeno stanje negativno vpliva ne le na stranke, ki sodelujejo v postopku, temveč tudi na organe javne uprave in upravna sodišča.

Vpliv v praksi/izvirnost/vrednost: Proces poenostavitve in elektronizacije upravnega postopka mora vselej temeljiti na celovitih zakonskih rešitvah, ki bodo omogočile učinkovito in uspešno delovanje organov javne uprave, na drugi strani pa posameznikom zagotovile uresničevanje njihovih temeljnih pravic. V prispevku so zato predstavljene aktualne težave, povezane s potekom upravnega postopka, in primeri njihovih rešitev.

Ključne besede: elektronsko komuniciranje, digitalizacija javne uprave, dobra uprava, nove tehnologije, načelo hitrosti postopka, javna uprava v državah V4

7. Združevanje in lokalne finance: študija primera Ukrajine

Glen Wright, Sergii Slukhai, Bohdan Yakymchuk

Namen: Namen članka je izmeriti učinek prostovoljnega združevanja, tj. pristopa, ki je bil v Ukrajini uporabljen v petletnem obdobju izvajanja decentralizacije, in oceniti, kako uspešne so bile te reforme pri izboljšanju fiskalnega položaja lokalnih oblasti. Ukrajina je leta 2015 končno zagnala dolgo odlašani

proces decentralizacije, ki je potekal kot prostovoljno združevanje s poudarkom na okrepitvi fiskalnih virov združenih enot. Decentralizacija je temeljila na treh stebrih: (1) prostovoljno združevanje teritorialnih enot, (2) krepitev finančnih virov s prihodki iz lastnih virov in subvencijami za infrastrukturo ter (3) medobčinsko sodelovanje za izboljšano izvajanje storitev.

Metodologija: Za merjenje vpliva politike združevanja na združene teritorialne enote je bila analizirana časovna vrsta fiskalnih podatkov iz združenih teritorialnih skupnosti v izbranih ukrajinskih regijah.

Ugotovitve: Analiza statističnih podatkov ni pokazala fiskalnih izboljšav, ki so jih pričakovale združene teritorialne enote, in zdi se, da uporaba pristopa prostovoljnega združevanja ni privedla do bistvenega izboljšanja financ lokalnih oblasti. Glede na posamezne segmente prebivalstva in dostop do finančnih virov so bile ugotovljene velike razlike med regijami ter med mestom in podeželjem.

Akademski prispevek k znanstvenem področju: Medtem ko je bilo opravljenih že precej raziskav o vplivu spojitve ali združevanja lokalnih oblasti, pa so raziskave o prostovoljnem pristopu k združevanju zelo skromne.

Namen te raziskave je odpraviti ta manko in dokazati prednosti prostovoljnega združevanja pred obveznim.

Pomen: Študija je raziskovalno delo, ki ponuja edinstveno priložnost za merjenje vpliva procesa združevanja v Ukrajini v petletnem obdobju na podlagi prostovoljnega združevanja in za presojo, kako uspešno so bili ta pristop in spremljajoče politike pri izboljšanju fiskalnega položaja lokalnih oblasti.

Ključne besede: združene teritorialne skupnosti, fiskalna decentralizacija, prostovoljno združevanje, fiskalno izenačevanje

8. Ali je Evropska listina lokalne samouprave učinkovit instrument za zaščito lokalne avtonomije na Poljskem?

Stanisław Zakroczymski

Namen: Članek skuša ugotoviti, ali je Evropska listina lokalne samouprave v praksi učinkovit instrument za zaščito avtonomije lokalne samouprave na Poljskem, ter opredeliti prispevek poljske sodne in upravne prakse k razumevanju njenih načel. Dodatno teži obravnavani tematiki daje politični kontekst. Poljska je dolga leta veljala za vzorno, lokalni avtonomiji naklonjeno državo, vendar vladne politike v zadnjem času vse bolj izkazujejo težnje po ponovni centralizaciji.

Zasnova/metodologija/pristop: Študija temelji na kvalitativni in kvantitativni empirični raziskavi sodne in upravne prakse z elementi analize doktrine.

Ugotovitve: Listina nastopa v sodni praksi ustavnega sodišča (22 sodb), upravnih sodišč (166) in organov javne uprave, ki nadzorujejo lokalno samoupravo

(49). V primerjavi z drugimi državami Sveta Evrope gre za zelo veliko število sodb. Zdi se, da so v zadevah, v katerih se sklicujejo na Listino, upravna sodišča bolj pripravljena odločati v korist lokalne samouprave.

Akademski prispevek k znanstvenem področju: Posebnost uresničevanja Listine na Poljskem je pogosta uporaba načela sorazmernosti pri nadzoru lokalne samouprave, ki sodiščem služi kot odlično orodje za reševanje »težkih primerov« med lokalno samoupravo in državnimi upravnimi organi. Več pomembnih sodb je na podlagi člena 11 o pravnem varstvu lokalne samouprave učinkovito razveljavilo zakon, ki v določenih primerih omejuje dostop lokalne samouprave do sodišč.

Vpliv v praksi: Študija je lahko koristna za predstavnike lokalnih oblasti pri oblikovanju strategij za sodne postopke, zlasti v sporih z državnimi organi.

Izvirnost/vrednost: Študija je prva celovita empirična raziskava uporabe Listine v pravni praksi neke države. Prikazuje izvirne načine praktične uporabe Listine, ki doslej v literaturi niso bili opisani.

Ključne besede: *Evropska listina lokalne samouprave, lokalna samouprava, upravna sodišča, nadzor nad lokalno samoupravo, lokalna avtonomija*